

De winst van pionieren



Foto, Bouwbedrijf Buitenveld

Bij een ecologisch bedrijventerrein als het Ecommunitypark hoort een inspirerend gebouw, vond de gemeente Ooststellingwerf. Maar hoe dit te bouwen en door wie? Drie bouwbedrijven in Oostervolde - Buiteveld, Doornebal en De Jong - staken de koppen bij elkaar en richtten het consortium Natuurlijk Bouwen op. Zo gaven ze invulling aan de nadrukkelijke wens van de gemeente om plaatselijke ondernemers bij de bouw te betrekken. Terugkijkend vertelt adjunct-directeur Rob van der Hoek: “Toen ik in 2016 bij bouwbedrijf Buiteveld aan de slag ging hebben we ‘ja’ gezegd tegen iets wat we nog nooit hadden gedaan. Het primaire doel was niet een standaard gebouw voor de laagste prijs, maar een pand opgetrokken uit minimaal 80 procent biobased materialen voor een vast budget. Dat vereiste een uitzonderlijke betrokken en creatieve manier van werken.”

De biobased economy

ENTHOUSIASME

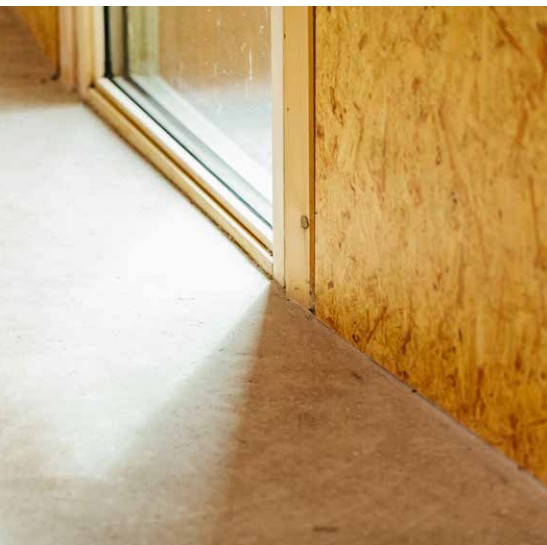
Het pand moest bovendien voldoen aan de eisen van ‘BREEAM outstanding’ (zie kader). Voor het ontwerp had de gemeente de Amsterdamse architect Paul de Ruiter in de arm genomen. Deze had bij het ontwerp nog geen specifieke biobased materialen in gedachten. Aan de bouw zelf ging daarom een half jaar intensief overleg vooraf met twaalf betrokken partijen. Van der Hoek: “We waren als bouwteam heel enthousi-

ast en we borrelden over van de ideeën. Het uitgangspunt ‘dat-doen-we-altijd-zo’ lieten we los. Tegelijkertijd moesten we binnen het budget blijven.”

OLIFANTSGRAS

Bovendien moest het team vanwege de eis voor ‘BREEAM outstanding’ creatieve oplossingen bedenken. Van der Hoek: “De Y-vorm was weliswaar een prachtige blikvanger, maar energetisch inefficiënt. Compact bouwen is veel

logischer vanwege het weglekken van warme of koele lucht. Bovendien wilde de architect geen kozijnen maar ruiten integreren in de larikshouten pilaren. Dat kan bouwtechnisch niet want zo’n pilaar zet uit en krimpt in en dan breekt het glas. Uiteindelijk besloten we een stuk uit het hout te zagen, een sponning te creëren en daar de kozijnen grotendeels in te verzinken.” En dat was nog maar één detail in het hele gebouw. Van der Hoek: “We gingen uit van



het 'SI-SO'-principe: Shit In = Shit Out. Met andere woorden: bedenken we het vooraf niet op de juiste wijze, dan krijgen we dat later op ons brood. Zo wilde de gemeente graag een lemen vloer, net zoals vroeger in huizen met aangestampte aarde. Maar wij zeiden: 'leem slijt en dan is het mooie er snel vanaf.' Uiteindelijk kwam er een vloer van beton met 50 procent olifantsgras."

DE SAMENWERKING MET TOELEVERANCIERS

De afspraak was dat iedereen een stuk van de taart voor zijn rekening zou nemen en zo nodig over elkaars taartpunt zou meedenken. Al met al liet het consortium heel wat materialen door de handen gaan. Bij het vinden van de juiste toeleveranciers ging Van der Hoek af op iemands houding. "Ik zei steevast: 'We doen het met elkaar. Als je daar niet volledig achter staat, ga ik naar een

ander want er komen onherroepelijk twijfels. We moeten er wel met elkaar uitkomen.' Bij pionieren hoort dat je soms ongebaande paden bewandelt. We zijn in Nederland gewend om overladen te worden met regels. Als het dan anders moet, gooien mensen de kont tegen de krib en daarmee dood je alle creativiteit. We hebben gezegd: we gaan ervoor met ons hart; direct daarna mag het verstand weer volop meedoen. Zo is er ook een inzameling geweest van oude spijkerbroeken die zijn verwerkt tot isolatiemateriaal. Voorafgaand en tijdens de bouw werd bij iedere happening gevraagd een oude spijkerbroek te doneren. Die volgorde werkte perfect. Het team was mega-enthousiast, iedereen dacht mee."

GEEN HENNEP

Niet alle producten die volledig biobased waren, konden echter worden gebruikt.

Zoals bijvoorbeeld prefab hennepwanden. Van der Hoek: "De hennepfabrikant die mee wilde doen is een echt natuursmens met passie voor zijn product. De gemeente zag het ook helemaal zitten: hennep verbouwen bij het Biosintrum en vervolgens laten zien hoe het gebruikt kan worden voor isolatie. Het had zelfs al in de krant gestaan, maar toen ging het feest niet door. De fabrikant verkoopt zijn product al jaren over de hele wereld, maar bepaalde documentatie die nodig was voor de BREEAM-certificatie had hij niet. En BREEAM was nu eenmaal een voorwaarde van de gemeente Ooststellingwerf."

STUDENTEN EN OMWONENDEN

Behalve lokale ondernemers werden ook onderwijsinstellingen ingeschakeld om bij te dragen aan het project. Zoals de NHL Stenden Hogeschool, waarvan bouwkundestudenten adviseerden over het

BREEAM

BREEAM is sinds 2009 in Nederland de certificeringsmethode voor duurzaamheid. BREEAM staat voor Building Research Establishment Environmental Assessment Method en wordt wereldwijd gebruikt in meer dan tachtig landen. Het omvat zeven deelgebieden (water, energie, enz.) en daar kun je keuzes maken in hoever je daarin wilt gaan. Outstanding

is het hoogste niveau. Een gebouw met een BREEAM-NL certificaat is daarmee ook een gezond gebouw. Dat betekent dat er aandacht is voor binnenklimaat, ventilatie, licht en vluchtige organische stoffen. Onderzoek heeft aangetoond dat een gezonde werkomgeving beter is voor het welzijn en de productiviteit van de gebruikers.



Rob van der Hoek (L), adjunct-directeur Buiteveld



gebruik van biobased materialen. studenten van het Friesland College deden mee in de ontwerp en realisatie van het atrium. studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein berekenden de energieneutraliteit en waterbesparing van het gebouw. Tijdens de bouw liepen leerlingen van ROC Friese Poort stage. Zij ontwierpen, maakten en plaatsten een trap in het atrium. Zelfs omwonenden werden bij het project betrokken: de akoestische isolatie werd gemaakt van oude spijkerbroeken; een oproep in de lokale krant leverde 2.200 afgedragen exemplaren op.

BOUWPRIJZEN

De bouw duurde op de kop af een jaar. Het resultaat is een robuust gebouw met veel glas rondom en in het midden een atrium. Als symbool voor de ecologische ambities groeit in het atrium onder de lichtkoepel een boom. De halve cirkels van de Y-vorm staan voor de drie O's die bij het Biosintrum samenkomen: ondernemers, onderwijsinstellingen en overheid. Het iconische gebouw is BREEAM outstanding gecertificeerd en 80 procent biobased. De overige 20 procent bestaat onder andere uit de betonnen fundering en de stalen frames. Eind 2018 werd het Biosintrum officieel opgeleverd. Bouwbedrijf Buiteveld van Bewuste Bouwers ontving de eerste prijs voor best presterend bouwproject. In 2019 won het gebouw de Nederlandse bouwprijs en veel vakbladen schreven over het unieke Biosintrum.

HOE KLEINE BEDRIJVEN GROOT KUNNEN ZIJN

Inmiddels realiseren steeds meer gemeenten, bedrijven en opdrachtgevers dat er veel kan met biobased materialen. De bouwers van het Biosintrum hebben al verschillende nieuwe biobased opdrachten in de wacht gesleept, zoals tweeëntwintig woningen in Diever en een ovaal complex met acht appartementen in Heerenveen. "Bij grote bouwers als BAM, Sturkton of Van Wijnen zou je zo'n prestatie misschien verwachten. Als bescheiden maar betrokken spelers wisten we wel dat we met iets unieks bezig waren, maar dat het zoveel aandacht zou opleveren, hadden we niet verwacht." En daar is Van der Hoek, namens het hele bouwteam, best trots op.



